

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestävää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Apoli2020 näyttää suuntia kaikille meille, jotka toimimme rakennetun ympäristön parissa. Se määrittelee haasteita, joita meidän pitäisi ratkaista, ehdottaa toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin voidaan päästä ja esittää, millä tavoin alan toimintakyky varmistetaan. Kestävä kehitys ekologisena, sosiaalisena, taloudellisena ja kulttuurisena kestävyytensä on Apoli2020-ohjelmaehdotuksen ytimessä.

Apolin tarkasteltaviksi aihealueiksi valitut teemat ovat näkemyksemme mukaan erinomaisen tavoitteelliset ja ajankohtaiset. Arkkitehtuurista ja muotoilusta tulee löytyä murrosvaiheessa ja tulevaisuudessa vaikuttavia keinoja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Se onnistuu lisäämällä avoimuutta ja vuorivaikutusta.

Rakennettu ympäristö vaikuttaa erityisesti kulttuuriseen identiteettiin, kauneuden kokemuksesta osallisuuteen. Ilmastonmuutos ja luonnonvarojen ylikulutus, haasteet yhdenvertaisuuden toteutumiselle sekä eriytyvä aluekehitys on otettava huomioon. Laadukkaan suunnittelun ja rakentamisen merkitys kasvaa entisestään, kun pyrimme kohti kestävämpää elämäntapaa. Allekirjoitamme kirjaukset.

Koska Apoli2020 näyttää suuntaa kaikille niille, jotka vaikuttavat suomalaisen arkkitehtuurin ja rakentamisen kenttään. Siksi toivoisi tavallisen kansalaisenkin ymmärtävän mihin ohjelmalla pyritään. Teksti on paikoin kovin ylevää ja raskasta, ammattikieltä.

Kaikkiaan Apoli2020 asenne on globaali ja se on hyvä asia.

Lausuntoa olemme valmistelleet Lahden kaupunkiympäristön näkökulmasta ja olemme kiinnittäneet huomion valtakunnallisen apoli2020-ehdotuksen ja käynnissä olevan Lahden apolityön sisältöjen ja tavoitteiden yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin. Näkökulmamme on siis paikallinen.

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma vastaa yhteiskunnalliseen murrokseen.

Tapamme hahmottaa nykyisyyttä ja mahdollisia tulevaisuuksia on olennaisesti muuttunut, mutta on oikein, että vanhat arkkitehtien perusarvot kestävyys, käyttökelpoisuus ja kauneus ovat pysyneet mukana, vain perusarvojen sisällöt ovat laventuneet.

Suunnittelu, ei vain arkkitehtisuunnittelu, on muuttunut entisestään monitasoiseksi ja –syiseksi tehtäväk-si. Yhteistyöllä erilaiset osaamiset ja näkemykset tukevat toisiaan. Mainittuna ohjelmassa ovat rakennukset, maisema-arkkitehtuuri ja tekniset ratkaisut yhteisten tavoitteiden tekijöinä. Nyt lähestymistapa on vahvasti rakennussuunnittelun. Elinympäristömme suunnittelu alkaa maankäytön suunnittelusta mikä on laaja-alaista asiantuntijayhteistyötä yhdessä kansalaisten kanssa. Riittävän laaja toimintaympäristön ja tehtävän kuvaus on tarpeellinen. Esitämme, että apoli2020:ssa arkkitehtien työkenttää esitettäisiin myös kaupunkisuunnittelun käsittein.

Ehdotuksen visiot ovat hyvät.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Rakennettu ympäristö vaikuttaa ilmastokriisin ratkaisemiseen ja biodiversiteetin säilymiseen. Luku on tärkeä ja se antaa hyvää tietoa ja taustoitusta. Nopealle lukijalle teemaa avaisi, jos sanapari rakennettu ympäristö siirrettäisiin alaotsikosta otsikkoon.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen ovat suuria haasteita. Maankäytöllä ja rakentamisella on keskeinen rooli päästöjen ja luonnonvarojen kulutuksen vähentämisessä. Arkkitehteilla on monta roolia maankäytön suunnittelusta lähtien. Ratkaisuun tarvitaan myös radikaali muutos elämäntapoihin ja kulutustottumuksiin sekä yhteiskunnan tuotanto- ja talousmekanismeihin.

Vihreän infrastruktuurin lisäämiseen kaupungeissa, tilan antaminen luonnolle kaupunkitilassa parantaa myös kaupunkilaisten terveyttä ja elämänlaatua. Myös viheryhteydet ja -reitit ovat tärkeä osa vihreää infraa.

Liikenneverkon ja erityisesti katutilan suunnittelulla on suuri vaikutus ilmastonmuutoksen sopeutumiseen.

Ehdotuksessa käytetty pääsuunnittelija-nimike viittaa rakennussuunnittelun. Siksi olisi tärkeää esittää arkkitehdin roolin myös kaavoittajana. Molemmassa tehtävissä arkkitehti toimii monialaisen yhteistyön koordinoijana.

Luvun I tavoitteet ovat korkeat ja niihin tulee pyrkiä.

Eriyisen hyvä on tavoite, että rakennussuunnittelun ja maankäytön prosessit mahdollistavat kunkin suunnittelukohteen elinkaaren ja laajemmin koko rakennetun ympäristön kannalta kestävimät ratkaisut. Korjausrakentaminen on yhä arvostetumpaa ja kannattavampaa. Rakennetussa ympäristössä ensisijaisesti hyödynnetään, korjataan ja kehitetään olemassa olevia rakennuksia, toissijaisesti täydennys- ja lisärakennetaan ja vasta viimeisenä vaihtoehtona rakennetaan uutta. Asiaa selventää hyvä kaavio.

Luvun I Toimenpiteet

A Rakennussuunnittelun ekologista kestävyttä edistetään

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Yhteiskunnalliset muutokset, alueiden ja ihmisryhmien eriytymiskehitys on huomioitu ehdotuksessa ansiokkaasti. Tavoitteeksi on määritelty, että arkkitehtuurilla pyritään estämään ja purkamaan eriytymistä. Luvun II Tavoitetilassa 2035 mainitaan, että ”rakennettu ympäristö suunnitellaan turvalliseksi, terveelliseksi, saavutettavaksi ja inspiroivaksi erilaisille ja eritaustaisille ihmisille.” sekä ”Avoin ja vuorovaikutteinen suunnittelukulttuuri tukee jokaisen mahdollisuuksia osallistua oman elinympäristönsä kehittämiseen.”

Jotta tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää huomioida, että osallistumiseen liittyy erilaisia esteitä esimerkiksi taustasta, kielimuureista ja yhteiskunnallisesta asemasta riippuen. Tärkeää on kehittää kykyä näiden esteiden tunnistamiseen ja huomioida ne vuorovaikutuksen järjestämistavoissa. Myös taustoiltaan heterogeenisempi suunnittelijakunta olisi yksi osa ratkaisua. Aineiston havainnollisuus osallistujille yksinkertaisin keinoin on tärkeää.

Arkkitehtuurikasvatuksen olisi hyvä käsittää elinikäisen oppimisen ajatus: omaa ympäristöä ja arkkitehtuuria voi oppia havainnoimaan analyttisemmin eri elämänvaiheissa. Ehdotuksessa mainittujen toimijoiden lisäksi myös kansanopistoilla, kunnilla, museoilla ja yhdistyksillä on merkittävä rooli ymmärryksen lisääjinä ja yhteisen kielen löytämisessä.

Hyvin suunniteltu ympäristö lisää ihmisten yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia. Rakennettu ympäristömme on vielä monin paikoin esteellinen, eikä siten kaikin tavoin mahdollista yhdenvertaista osallisuutta.

Eriytyvän aluekehityksen lisäksi käynnissä oleva teknologian nopea kehitys muuttaa arkeamme ja elämäntapojamme. Ihmisten ja asioiden paikkasidonnaisuus vähenee. Tämä muuttaa myös osallisuuden käsitettä, muodostuu monipaikkaisuutta. Asumisen tarpeiden muutoksiin vaikuttaa

myös asuntokuntien koon nopea pieneneminen. Asuntotuotannon kustannustehokkuuden lisääminen on heijastunut myös asuntoratkaisuihin. Se on ilmiö johon täytyy löytää ratkaisu.

Luvun II tavoitteet ovat korkeat ja niihin tulee pyrkiä. Erityisen tärkeä meille on APOLI2020:n tuki paikalliselle arkkitehtuuripoliittiselle ohjelmalle.

Luvun II toimenpiteet ovat hyviä. Niiden tulee mahdollistaa paikallisten ominaisuuksien huomioiminen.

Osallisuuden lisääminen ja eriarvoisuuden estäminen otetaan alueiden suunnittelun lähtökohdaksi. Kun kehitetään digitalisuutta ja paikkatietoa hyödyntäviä vuorovaikutusvälineitä, ei saa unohtaa ei-digejä kansalaisia. Arkkitehtuurin vaikutuksen ymmärrystä lisättävä. Maankäytön ratkaisujen tulevaisuuden ta-voitteen helppoa havainnollistamista kehitettävä.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Arkkitehtuuri ja rakentaminen tukevat kestäväää taloutta. Luvun pääotsikon kahden aiheen yhteys ei avaudu pääkaupunkiseudun ulkopuoliselle suunnittelulle. Otsikon muotoa olisi syytä muuttaa valtakunnalliselle ohjelmalle toimivammaksi.

Rakennettu ympäristö vaikuttaa talouteen, luvussa esiin tuotu tilaajaosaaminen sen sijaan on tärkeää kaikkialla ja aihe tärkeä. Tilaajaosaaminen ja oikein valitut, laadukkaat hankintaprosessit edesauttavat hyvän rakennetun ympäristön syntymistä.

Luvun III tavoitteet ovat hyviä. Tarpeellisin meidän näkökulmastamme on arkkitehtuurikilpailujen esiintuominen, erityisesti niin sanottujen viheliäisten ongelmien ratkaisemisessa. Kilpailumuotojen kehittäminen on tärkeää niiden käytön edistämiseksi.

Luvun III esitetyistä toimenpiteistä pidämme tärkeinä

A. Arkkitehtuurin alan rooli poikkialaisessa yhteistyössä voi tuottaa kestäviä ja korjattavia rakennuksia ja tekniikkaa. Rakennukset kestävät pidempään kuin nykyinen 50 vuoden tavoite.

B. Hankintaosaamista vahvistetaan ja arkkitehtuurikilpailujen käyttämistä hankintojen välineenä lisätään. Arkkitehtuurikilpailut haastavat ja vievät eteenpäin alaa, mutta vaativat myös resursseja. Arkkitehtien käyttäminen pitäisi olla tavallista kaiken kokoisen rakentamisen suunnittelussa

D. Digitaalisuuden mahdollisuuksia suunnittelun toimialan kehittymiseen hyödynnetään. Kunnat ovat usein yksityistä sektoria aktiivisempia ja toimivat usein testialustana erityisesti kaupunkisuunnittelu.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Arkkitehtuurin arvostus vahvistaa kulttuurista identiteettiä. Arkkitehtuuri-käsitteelle toivoisi vahvempaa sidosta arkisuuteen. Se voi olla huomaamatonta, pienimuotoista ja arkea parantavaa. Taiteen korostaminen 'kaikessa arkkitehtuurissa' etäännyttää. Kauneuden ymmärtämisen ja tajun tulee olla läsnä suunnittelussa, mutta hyvän lopputuloksen ei välttämättä tarvitse olla rakennus- tai ympäristötaidetta. (Eihän edes kaikki kaunis ei ole taidetta)

Tavalla, jolla puhumme arkkitehtuurista, on suuri merkitys, kuinka siihen suhtaudutaan.

Panostaminen arkisten julkisten rakennusten arkkitehtuuriin kuvastaa demokraattisuuden perinnettämme. Kirjastojen, koulujen yms. Yhteisten rakennusten ja tilojen laatuun ja kauneuteen (=arkkitehtuuriin) panostaminen parantaa paitsi käyttäjien, myös koko ympäristön arvoa ja viihtyisyyttä. Julkisen toimintojen sijoittaminen vanhaan rakennuskantaan edistää niiden säilymistä.

Luvun IV tavoitteet ovat kannatettavia.

Luvun IV esitetyistä toimenpiteistä pidämme tärkeänä kohtaa B: Arkkitehtuurin ja kulttuuriympäristön vaikutusta paikallisen identiteetin vahvistumiselle tue-taan. Pienissä kunnissa on apu tervetullut.

Luku V Koulutus ja tutkimus

Panostaminen koulutukseen ja tutkimukseen turvaa rakennetun ympäristön tulevaisuuden. Arkkitehtuurin koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja resurssien merkitys kasvaa rakennetun ympäristön kokonaisvaltaisen vaikutuksen lisääntyessä. Monipuolinen arkkitehtikoulutus on houkuttelevaa. Koulutuspaikkoja tulee olla riittävästi turvaamaan ammattitaitoinen suunnittelu kaikilla tasoilla. Jatkuvasti muuttuva ympäristö vaatii myös suunnitelmallisen jatkokoulutuksen organisointia. Tutkimuksen yhteys käytäntöön mahdollistaa uuden tiedon hyödyntämisen.

Vuorovaikutteisen suunnittelun yleistyessä yhdyskuntarakenteen kokonaisuuden ymmärtäminen on tärkeää.

Luvun V esitetyistä tavoitteista tärkein näkökulmastamme on: Kestävä suunnittelu ja rakentaminen on arkkitehtuuri- ja rakennusalan koulutuksen keskeinen lähtökohta ja sisäistetty periaate. Yliopistojen välinen koulutus- ja tutkimusyhteistyö sekä kuntien käyttö tutkimusalustana hyödyntää kaikkia osapuolia.

Opetuksen, tutkimuksen ja täydennyskoulutuksen resurssit takaavat osaamisen ja ammattitaidon ajantasaisuuden ja tukevat jatkuvaa oppimista.

Luvun V toimenpiteet ovat kaikki hyviä ja osoittavat jatkuvan koulutuksen ja tutkimuksen tärkeyttä.

Osallisuuden lisääntyminen edellyttää kansalaisten valistuneisuutta ja siksi tarvitaan jatkuvaa ammatillista täydennyskoulutusta, arkkitehtuurikasvatusta ja monipuolista tiedottamista.

Karvinen-Jussilainen Anne
Lahden kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimiala - Kaupunkiympäristön
palvelualue